

Tekst: **Boris Mašić**, viši kustos-arheolog  
Muzej grada Zagreba

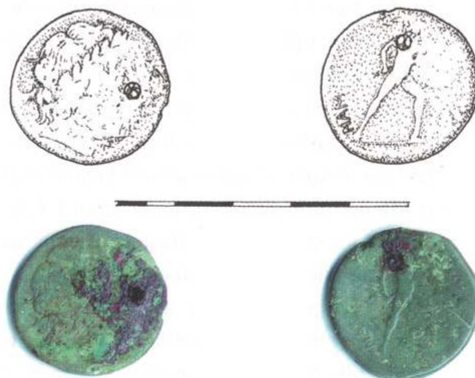
# Mamertinski novac

*Još uvijek je nemoguće ustanoviti u kojem povijesnom razdoblju je ovaj primjerak korišten kao privjesak-amulet, ali činjenica da je riječ o jedinom nalazu grčkoga novca na području Zagreba čini ga izuzetno dragocjenim*

Prve tragove arheološkoga djelovanja unutar Muzeja grada Zagreba bilježimo u 1911. godini, u promemoriji tadašnjega direktora Emilija pl. Laszowskog povodom nalaza i preuzimanja 8 arheoloških predmeta pronađenih prilikom dogradnje gradske vijećnice u Vijećničkoj, danas Kuševičevoj ulici. Gotovo 80 godina kasnije, 1989. godine, prigodom restauratorskih zahvata na spomeničkom kompleksu (unutar kojega se nalazi Muzej grada Zagreba) arheolozi su započeli zaštitna istraživanja koja su, s manjim prekidima, trajala sve do otvorenja novog stalnog postava 1997. godine. Tijekom tih istraživanja pronađena je grada koja svjedoči o postojanju naselja na brdu Grič od prapovijesnog vremena (7./6. st. pr. Kr.) te ona, s ostalim nalazima, čini osnovu arheološkog dijela stalnog postava muzeja Iste, 1997. godine, na inicijativu Gradskoga zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu, muzej je prvi puta bio angažiran na arheološkim istraživanjima unutar historijske jezgre Grada - ostataka temelja gradskih vrata u Opatičkoj ulici. Bio je to početak uspješne suradnje muzeologa i službe zaštite spomenika koja se nastavila sve do današnjih dana.

## Višegodišnja istraživanja

Među inim, potrebno je istaknuti višegodišnja istraživanja u Parku Grič, gdje su pronađeni ostaci temelja kompleksa anđuvinske palače iz prve polovine 14. stoljeća, gradsko groblje iz razdoblja 16. i pol. 17. stoljeća te ostaci prapovijesnog naselja rane faze halštatske kulture starijega željeznog doba iz 8. st. pr. Kr.. Treba napomenuti i kako je zaštitnim istraživanjima provedenim tijekom uređenja hodnih ploha Trga sv. Marka potvrđeno da



### Novac grčke kolonije Messane (Mesina)

Kovan nakon 288. g. pr. Kr.

**Av:** glava Zeusa s lovorovim vijencem nadesno

**Rv:** ratnik sa šljemom na glavi i štit; lijevo legenda MAM (EPTINΩN)

AE, 26,5 x 27 mm; 9,13 gr

MGZ 41888 A

se to naselje u starijem željeznom dobu protezalo na cijelom platou brežuljka Grič - od današnjega Muzeja grada Zagreba, preko Trga sv. Marka, do Parka Grič, što svjedoči o brojnosti tadašnje populacije i značaju naselja u tom vremenu. Tijekom tih istraživanja pronađena su i 33 groba sa skeletnim ostacima pokojnika, od kojih pojedini svjedoče o postojanju srednjovjekovnog naselja na Gradecu i prije tatarske provala 1242. godine. Potrebno je istaknuti i otkriće radionice za izradu kaljevih peći koja je na mjestu današnjega poslovno-trgovačkoga kompleksa Centar - Kaptol, djelovala od kraja 14. stoljeća sve do dvadesetih godina 16. stoljeća. Pored toga je značajno i istraživanje unutar današnje Gornjogradske gimnazije kojim je ustanovljeno da južno pročelje gimnazije nije građeno na srednjovjekovnom bedemu, već da se njegov temelj nalazi unutar zgrade te da je srušen prilikom građevinskih preinaka izvedenih u 19. stoljeću.

Značaj ovoga primjerka pronađenoga tijekom arheoloških istraživanja u Parku Grič na Gornjem Gradu 2005. godine, postaje veći ako se sagleda da su, za razliku od Jadranske obale, nalazi grčkih novaca u kontinentalnom dijelu Hrvatske izuzetno

rijetki, a posebice kad sagledamo da (prema dostupnim podacima o zbirkama u Splitu, Zadru, Visu i Hvaru) niti na Jadranu nije zabilježen nalaz Mamertinskoga novca. S druge strane, u Arheološkom muzeju u Zagrebu čuva ih se 13, no bez podataka o mjestu gdje su pronađeni. Kako je vidljivo, naš primjerak novca je probušen te je time izgubio svoju osnovnu /platežnu/ funkciju, postavši tako nakitni element s vrijednosnom, estetskom i simboličkom funkcijom. Riječ je o običaju ugradnje novca u nakit, što je prakticirano od antike pa sve do današnjih dana. Za sada je nemoguće ustanoviti u kojem povijesnom razdoblju je ovaj primjerak korišten kao privjesak-amulet, ali činjenica da je riječ o jedinom nalazu grčkoga novca na području Zagreba čini ga izuzetno dragocjenim.

Kampanjski ili oskijski plaćenici sebe su nazivali Mamertincima (izvedeno iz oskijskoga imena rimskoga boga Marsa) osvojili su Mesinu oko 288. g. pr. Kr.. Bili su to vrsni ratnici koji su po osvajanju Mesine proširili svoju dominaciju na šire područje sjeveroistočne Sicilije i za kratko vrijeme postali dovoljno snažni da zadrže neovisnost čak od Sirakuze. Svoj novac su kovali isključivo u bronci.